

© Copyright 2018 Dagblad De Limburger.

Het auteursrecht, ook ten aanzien van artikel 15 AW, wordt uitdrukkelijk voorbehouden. Woensdag, 18 april 2018

Twijfels bij de fundamenten van de islam verpakt in een thriller. De personages in 'Palimpsest' zijn fictief, veel onderliggende feiten niet. Een poging van de auteur om een discussie over de geloofsleer op gang te krijgen. Om de basis voor gewelddadig fundamentalisme onderuit te halen.

Het geweten boven de Schrift

DOOR JOHAN VAN DE BEEK
EN CLAIRE VAN DYCK

INTERVIEW ISLAM

SITTARD

Ik heb erg veel werk gemaakt van het feit dat ik een pseudoniem heb. Als je kijkt hoe met islamkritiek wordt omgegaan, slaat het altijd terug op de persoon. Die wordt of afgekraakt of zijn geloofwaardigheid wordt in twijfelgetrokken. En dan heb je nog de extreme gevallen zoals de cartoons van *Charlie Hebdo*. Er is voor mij een dubbele reden om een andere naam te gebruiken. Het boek is geen ego-trip. Ik hoef er niet aan te verdienen en ik hoef er ook niet mee geïdentificeerd te worden. Mijn bedoeling is een discussie te beginnen die binnen de islam bijna niet mogelijk is.

Er zitten in die religie interne mechanismes die verbieden dat überhaupt over de oorsprong kan worden getwijfeld. De Koran is gegeven door Allah en rechtstreeks ingesproken bij de profeet. Mohammed is de zegel der profeten. Er zijn voorgangers geweest maar hij is de laatste. Na hem is alles als het ware bevroren. Heel veel onderzoek in de islam gaat over de betekenis van de teksten in de Koran en de Hadith (de overleveringen van de Profeet). Waar niet veel naar is gekeken is de vraag hoe die teksten passen in de tijd waarin ze zijn ontstaan. Dat is niet toegestaan binnen de islam. Die teksten zijn destijds gemaakt voor een expanderend rijk en voor krijgers. Het is eigenlijk een 'handboek soldaat' met passages over het verdelen van buit, vrouwen en slaven. Het is niet echt van 'laten we de andere wang eens toekeren'. Als je naar het Oude Testament kijkt lees je afschuwelijke zaken. Je kunt dan zeggen dat er een Nieuw Testament op is gevolgd met veel vredelevende teksten, maar Jezus heeft nooit afstand genomen van het Oude Testament en gezegd dat het naar de

letter moet worden nageleefd. Maar dat doen wij niet. En waarom doen we dat niet? Omdat we er afstand van genomen hebben. En omdat we inmiddels weten dat zaken zoals die zijn beschreven niet plaats hebben gevonden.

Afvallig

Met name door de Verlichting is in de christelijke wereld afgezien van het idee van letterlijke interpretaties van Bijbelteksten. Wat we ook hebben gedaan is ons geweten boven de Schrift stellen. En dat stukje verlichting ontbeert de islam. Een goede moslim wordt geacht teksten wel degelijk naar de letter te volgen. Afwijken is *not done*. Natuurlijk zijn er gematigde moslims die zaken die in de Koran staan niet meer letterlijk nemen. Die snijden als het ware een stukje af. Doe je dat afsnijden en plein public, dan loop je het risico dat je te maken krijgt met *talqin*. Dan kan het zijn dat je door geloofsgenoten als afvallig wordt bestempeld. En dat is bepaald niet zonder gevaar. Die vrees om uit de pas te lopen zit haast ingebakken in de cultuur. Dat is het grootste probleem. Ik zat met een aantal collega's uit verschillende landen in het Midden-Oosten om tafel. Het ging over Islamitische Staat (IS). Ik vroeg aan hen of er in hun landen toonaangevende imams waren die IS openlijk bekritiseerden. Er volgde een lange stilte. Die imams zijn er niet, omdat IS zich beroept op de letter van de wet. De aanpak, de straffen, het verbranden van de Jordaanse piloot; het is allemaal te herleiden naar voorschriften. Kijk naar de 'dit is niet mijn islam'-reactie op aanslagen in Europa. Veel concreter dan dat wordt het vaak niet, omdat je dan moet uitleggen waarom de terroristen ongelijk

Betekenis en opzet 'Palimpsest'

Palimpsest is een benaming voor een stuk perkament waar de tekst van af is geschrapt om het te kunnen hergebruiken. Met gebruik van speciale technieken zoals UV-licht is vaak de oorspronkelijke, oudere tekst leesbaar te maken. In het boek *Palimpsest* komt hoofdpersonage Filiz Kara, een Leidse wetenschapper van Turkse afkomst, in het bezit van een zeer oud manuscript, dat bij nader onderzoek een voorloper van de Koran blijkt te zijn. De implicaties hiervan doen de islam wereldwijd op de grondvesten schudden. Van Weimar verwerkt recente wetenschappelijke inzichten over de oorsprong van de Koran en het leven van de Profeet in een thriller vorm die, qua verteltrant, doet denken aan de boeken van Dan Brown.

hebben als ze zich op religieuze teksten baseren. En dat kun je dan niet weerleggen.

Druiven

Maar als je naar de bronnen kijkt waar fundamentalisten zich op baseren, dan zie je dat er helemaal niet zo'n stevige ondergrond is als vaak wordt aangenomen. Ik beschrijf in het boek dat het bidden in de richting van Mekka pas bijna een eeuw na de dood van Mohammed werd ingevoerd. Vóór het jaar 724 werd gebeden in de richting van Petra in Jordanië en de fundamenten onder de oudste moskeeën ter wereld bevestigen dat zonder uitzondering. Ze waren allemaal uitgelijnd richting Petra, een plaats die overigens veel beter voldoet aan de beschrijvingen in de Koran van Mekka dan Mekka zelf. Dit is slechts een voorbeeld. Net als dat de Koran hoogstwaarschijnlijk een vertaald document van oudere Aramese teksten is. De 72 hoer's die de martelaar wachten in het paradijs als beloning, zijn geïnterpreteerd als maagden. Linguïstisch onderzoek toont aan dat het witte druiven betekent. Het hele martelarenbeeld lijkt gebaseerd op een gebrekkige vertaling. Dit zijn feiten en verklaringen aan de hand van Koranonderzoek. Als je dat accepteert, zullen ook andere zaken die als in steen gebeiteld worden gezien door fanatiekelingen in aanmerking moeten komen voor een discussie. Probleem is echter dat spreken over religie moeilijk is. Er hangt een aura van onaantastbaarheid omheen. We hebben nu in Nederland een regering die leunt op de steun van twee christelijke partijen, dus het lijkt me niet dat hier binnenkort een fors debat over geloof van start zal

Auteur van islamkritisch boek schrijft onder pseudoniem

Jack van Weimar is een pseudoniem. De auteur heeft hiervoor gekozen omdat hij zijn moslimvrienden en -collega's niet in een lastige positie wil brengen. Ook wil hij voorkomen dat de discussie op zijn persoon terugslaat. De kans bestaat, vanwege de controversiële inhoud van het

boek, dat religieuze fanatici het nodig achten in actie te komen. Het boek is in zekere zin vloeken in de moskee. Om die reden verschijnt *Palimpsest* - sinds deze week te koop - onder een imprint, een tak van een uitgeverij met een andere naam. De Nederlandse auteur heeft

gewerkt voor Buitenlandse Zaken en Defensie en is nu betrokken bij de strijd tegen Islamitische Staat. Hij sprak met *De Limburger* via een teleconferentie. Zijn gegevens zijn geverifieerd. In de 'biografie' van hem in *Palimpsest* wordt volstaan met de mededeling dat hij „lang in het Midden-

Oosten heeft gewoond en het religieus extremisme dat de regio teistert van dichtbij heeft meegemaakt. Door de intensiteit van het leven en zijn nieuwsgierigheid naar de drijfveren van de bevolking, is hij zich gaan verdiepen in de achtergronden en historie van de islam.”

'Palimpsest' stelt onder andere de vraag of de Koran niet gebaseerd is op veel oudere geschriften. BEELDBEWERKING DELIMBURGER

“
Wat we in de christelijke wereld hebben gedaan is ons geweten boven de Schrift stellen. En dat stukje verlichting ontbeert de islam.

Jack van Weimar

gaan. Ik zie dat de discussie over die imam Fawaz Jneid in Den Haag vooral gaat over de vraag of hem een spreekverbod moet worden opgelegd. Het gaat erom dat die imam dingen verkondigt die volgens de letter van de leer correct zijn. Dus moet het debat niet gaan over de vraag of hij moet zwijgen, maar over de vraag of de fundamenten waar hij zich op baseert wel zo stevig zijn als hij en anderen denken.

Hoop

Je kunt je afvragen of dit een illusie is. Ik heb een prachtig voorbeeld. Het boek *The God Delusion* van de bioloog Richard Dawkins is, illegaal, vertaald in het Arabisch door een Syrische vluchteling in Zweden. Dawkins is daar nooit tegen ingegaan. Die vertaling is meer dan tien miljoen keer gedownload in het Midden-Oosten. Ik vind dat een teken van hoop. Er is een jonge generatie die toegang heeft tot internet, die YouTube kan bekijken en die over boeken zoals dat van Dawkins nadenkt. Dat gaat buiten de Koranscholen en de vaste kaders van ouders en grootouders. Met *Palimpsest* heb ik bewust gekozen om iets te schrijven dat makkelijk leest en dat spannend is. Laagdrempelig, maar toch leerzaam. Met een theoretisch verhaal bereik je niemand. Het zou ideaal zijn als scholieren dit zouden lezen en denken: ja, dit leest lekker. En het is een boek waarover je op een eindexamen een aardig gesprek zou kunnen voeren. Dat is mijn hoop.”

Reageren?
claire.vandyck@delimburger.nl
johan.vandebek@delimburger.nl